

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA

Věková hranice trestní odpovědnosti
Age limit of criminal liability

Autor: Zuzana Kalenská

Vedoucí BP: JUDr. Jan Blažíček

© 2008

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma „Věková hranice trestní odpovědnosti“ jsem zpracovala samostatně s využitím materiálů uvedených v seznamu použité literatury.

V Praze dne:

Podpis:

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat JUDr. J. Blažíčkovi, vedoucímu mé bakalářské práce, za průběžné konzultace, práci, poznatky a v neposlední řadě také čas, který mi věnoval při tvorbě mé bakalářské práce.

Věková hranice trestní odpovědnosti

Age limit of criminal liability

Souhrn

Předmětem této bakalářské práce je posoudit význam věkové hranice trestní odpovědnosti pro správní a trestní právo a pokusit se odpovědět na otázku, zda snížit věkovou hranici trestní odpovědnosti či nikoli. Velice důležité je zvážení všech kladů i záporů, které by toto snížení přineslo. Klíčovými argumenty pro snížení této hranice jsou rychlejší psychický i fyzický vývoj dětí v současné době, nižší věkové hranice trestní odpovědnosti v mnoha okolních státech a především jednání nezletilých a jejich zneužívání své beztrestnosti. Základními argumenty odpůrců snižování věkové hranice jsou souvislost této hranice s dalšími věkovými omezeními, horší schopnost samostatného rozhodování dětí, neschopnost dětí pochopit širší důsledky svého jednání a důraz především na péči o děti a jejich zájmové aktivity. Odpovědět na otázku, zda věkovou hranici snížit nebo ne, je velice obtížné, protože to je závislé na mnoha dalších okolnostech a opatřeních. Přesto jsem především vzhledem k činům páchaným nezletilými a nedostatečnosti trestů došla k závěru, že snížení věkové hranice trestní odpovědnosti by mělo být součástí opatření snižujících dětskou kriminalitu.

Klíčová slova

mladistvý, mládež, nezletilý, odpovědnost, přestupek, trestný čin

Summary

This bachelor work concentrates on judgment of the consequence of the age limit for criminal liability in the field of administrative and criminal law. It also aims to answer, whether such an age limit should be lowered, or not.

Evaluation of all positive and negative aspects that could be brought by such a measure, is very important.

Key arguments for reduction of an age limit are the following: faster maturity of children in contemporary world, lower age limit for criminal liability in many neighbouring states and especially behaviour of those minors who misuse their impunity.

Basic arguments of opponents of lowering the age limit are such as: connection of this age limit with other age limitations, worse ability of children to make an independent decision, their inability to understand wider consequences of their behavior and also laying emphasis on taking care of children and their interests and activities.

It is very difficult to answer, whether the age limit should be lowered, or not, because it depends on many other circumstances and measurements.

Nevertheless, mainly taking in consideration criminal acts committed by minors and unadequate punishments for them, I have reached the conclusion, that lowering the age limit for criminal liability should be included in measures aiming to reduce criminality of minors.

Key words

juvenile, youths, minor, liability, offence, criminal act

Osnova

1. Úvod.....	5
2. Cíl práce a metodika	8
2.1 Cíl práce.....	8
2.2 Metodika[cit. 2008-04-5].....	8
3. Platná právní úprava	9
4. Analýza situace v ČR	10
4.1 Současná věková hranice trestní odpovědnosti v ČR.....	10
4.2 Věková hranice trestní odpovědnosti v ČR v minulosti.....	19
4.3 Srovnání se zahraničím – věková hranice trestní odpovědnosti v zahraničí	21
5. Zneužívání výše současné věkové hranice nezletilými	22
5.1 Příklady zneužívání současné věkové hranice nezletilými	23
5.2 Zneužívání výše současné věkové hranice nezletilými v trestním právu	25
6. Důvody pro a proti snížení současné věkové hranice	29
6.1 Důvody pro snížení současné věkové hranice trestní odpovědnosti	29
6.2 Důvody proti snížení současné věkové hranice trestní odpovědnosti	33
7. Přehled možných řešení.....	36
8. Závěr.....	38
9. Seznam literatury	40
10. Příloha.....	42

1. Úvod

Otázka věkové hranice trestní odpovědnosti je v současné době velice často diskutována, především v souvislosti s možností jejího snižování. Hlavním důvodem těchto diskusí je především to, že je tato hranice v poslední době velice často zneužívána (nezletilí na sebe úmyslně berou přestupky, které spáchali jejich starší „kamarádi“ nebo rodiče, protože nezletilí za to nemůžou být potrestáni, nebo opravdu tyto přestupky či dokonce trestné činy páchají, protože vědí, že nebudou potrestáni). Vzhledem k právě naznačené situaci velká část společnosti zastává názor, že by se hranice trestní odpovědnosti měla snížit. Toto tvrzení podporuje i fakt, že děti v současné době vyspívají mnohem rychleji než dřív (fyzicky, ale především psychicky) a také nižší dolní věkové hranice trestní odpovědnosti v mnoha okolních státech. Zároveň je ale ve společnosti i početná skupina zastánců současné věkové hranice trestní odpovědnosti, kteří argumentují především tím, že zpříšňování trestů a snižování hranice trestní odpovědnosti není řešením vysoké kriminality naší mládeže. Společnost by se podle nich měla snažit působit více preventivně a kriminalitu dětí by se měla snažit spíše potlačovat než trestat. Důležitá otázka, která se v tomto místě nabízí, je, jak toho dosáhnout? Velkým problémem v otázce snižování věkové hranice trestní odpovědnosti je také souvislost této problematiky s dalšími věkovými hranicemi. Například se nabízí zároveň i možnost posunutí věkové hranice 15 let pro beztrestný pohlavní styk. Pokud by za sebe 14-tiletí nezletilí byli trestně odpovědní, měla by se jejich odpovědnost rozšířit i na další oblasti života. Zde je ovšem nutné se zamyslet nad tím, jaké nežádoucí vlivy může přinést snižování i ostatních věkových hranic. Další velice spornou problematikou je odpovědnost rodičů za dítě. Právě z důvodu předložených skutečností je otázka snižování věkové hranice trestní odpovědnosti tak složitá a sporná. Cílem této bakalářské

práce tedy bude předložit co nejvíc důvodů pro snížení současné věkové hranice trestní odpovědnosti, zároveň předložit i argumenty proti snížení této hranice a nalézt optimální řešení tohoto problému. Velkou roli při výběru tohoto co možná nejlepšího řešení dané situace bude hrát porovnávání všech kladů a záporů, které by případné snížení této hranice přineslo.

Dále bude nutné porovnat význam věkové hranice trestní odpovědnosti pro správní a trestní právo, protože provázanost a vzájemná závislost obou těchto oblastí při řešení otázky optimální výše věkové hranice trestní odpovědnosti je zřejmá. Přesto pro každou oblast má tato věková hranice odlišný význam. Za menší přestupky nejsou nezletilí trestáni vůbec, tudíž z tohoto pohledu by bylo účelné hranici trestní odpovědnosti snížit co nejvíc. Za závažné trestné činy nezletilí potrestáni jsou a to především umístěním do příslušných ústavů. Pokud jde o závažnější trestné činy, postih nezletilých tedy možný je, proto z tohoto pohledu (trestního práva) není prvořadé snižování hranice trestní odpovědnosti, ale spíše co nejkvalitnější zajištění příslušných zařízení proti útěku. Důležité tedy bude i porovnání různých typů stávajících nápravných zařízení, do kterých je možné nezletilé umístit (organizace těchto zařízení, stupeň volnosti pohybu v těchto zařízeních a především také možnost útěku z nich). Pro porozumění systému nápravných zařízení bude přínosné prozkoumat zákony, které se týkají odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a ústavní a ochranné výchovy ve školských zařízeních, což jsou zák. č. 208/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže a zák. č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. Výsledkem této bakalářské práce by měl být návrh řešení, která by napomohla ke snížení dětské kriminality a především posouzení, jestli je snížení současné věkové hranice trestní odpovědnosti součástí

tohoto řešení (že by snížení této věkové hranice bylo řešením dětské kriminality samo o sobě, nepředpokládám).

2. Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem této bakalářské práce bude, jak už bylo naznačeno v úvodu, zhodnotit význam snížení současné věkové hranice trestní odpovědnosti, předložit klady i zápory, které by případné snížení této hranice přineslo, zhodnotit důsledky případného snížení hranice pro nezletilé i pro zbytek společnosti a pokusit se o návrh co nejlepších možných řešení této situace.

2.2 Metodika

Tato práce je vypracována především na základě prostudování příslušných zákonů, návrhů na změny zákonů (obsahující návrhy na snížení současné věkové hranice), politických diskusí (týkajících se postojů našich zákonodárců k této tematice) a vlastního názoru.

3. Platná právní úprava

Věková hranice trestní odpovědnosti je upravena především v zák. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. Tento zákon říká, že děti mladší patnácti let nejsou trestně odpovědné.

4. Analýza situace v ČR

4.1 Současná věková hranice trestní odpovědnosti v ČR

V současné době je v České republice stanovena věková hranice trestní odpovědnosti na 15 let. Téma snižování této současné věkové hranice je především v posledním desetiletí velice často diskutováno a to především nárazově, obvykle po spáchání nějakého závažného trestného činu nezletilými. Významné návrhy na snižování této hranice na 14 let byly podávány především v posledních pěti letech. Všechny tyto návrhy byly zatím odmítnuty, často to podle mého názoru bylo způsobeno tím, že jako reakce na zvýšenou trestnou činnost dětí byly velkou řadou odborníků označeny za unáhlené. Těmto návrhům bylo většinou vyčítáno především to, že snížení věkové hranice trestní odpovědnosti není řešením vysoké kriminality mládeže, odpůrci zdůrazňovali především prevenci – předcházení trestné činnosti nezletilých, zdůrazňovali cit, vztahy, formy nápravných zařízení, mimoškolní a zájmovou aktivitu (podle mého názoru trochu zcestně, protože je pravda, že víc zájmů by sice mohlo snížit počet drobných krádeží, které mají nezletilí na svědomí, ale určitě se nedá předpokládat, že nezletilý, který starou babičku probodne nůžkami, by nic takového neudělal, kdyby měl víc koníčků a navštěvoval víc zájmových kroužků). Výrazným argumentem pro snížení věkové hranice trestní odpovědnosti je podle mého názoru fakt, že v případě drobných přestupků a menších krádeží nejsou nezletilí trestáni vůbec. Dalším velmi důležitým aspektem vhodného nastavení výše věkové hranice trestní odpovědnosti je systém nápravných zařízení. I v současnosti je 14tiletým dětem, které spáchaly závažný trestný čin, uložena ochranná výchova. Důležité je to, že když už je nezletilému uložena ochranná výchova, je nutné, aby dítě v příslušném ústavu

opravdu zůstalo. A toto je první problém těchto zařízení u nás, protože jsou velice špatně hlídána a útěk je pro „dětské zločince“ docela dobře uskutečnitelný. Bylo by proto dobré tato zařízení střežit a to přímo vězeňskou ostrahou (alespoň venkovní), protože ačkoli se jedná o děti, jsou tyto děti pro společnost nebezpečné, a proto je nezbytně nutné, aby v příslušném ústavu skutečně zůstaly. Uvnitř těchto zařízení mohou s dětmi pracovat třeba sociální pracovníci a dětské psychologové, ale přísná ostraha kolem areálu je dle mého názoru nezbytně nutná.

Už vzhledem k předloženým skutečnostem neuznávám argument odpůrců snižování současné věkové hranice trestní odpovědnosti, že snížení této hranice kriminalitu dětí nevyřeší. Souhlasím s tím, že snížení této hranice rozhodně jako řešení problematiky kriminality dětí samo o sobě nepostačí, ale rozhodně je to jedna z důležitých součástí boje proti dětské kriminalitě a především vzhledem k beztrestnosti nezletilých při drobnějších přestupcích a současnému systému ochranných opatření, ho považuji za nutnost. Rovněž považuji za důležité propracovat důkladný systém ústavů pro tyto problémové děti. Základem těchto ústavů by mělo být za prvé to, aby negativně neovlivnily budoucí život těchto dětí a předem je nevyřadily z budoucího běžného života, a za druhé považuji za minimálně stejně důležité, aby ochránily společnost před dalšími zbytečnými útoky těchto dětí, ke kterým by vůbec nemuselo dojít, kdyby jim současný systém neposkytl možnost skoro bezproblémově opouštět nápravná zařízení, ve kterých mají pobývat.

Další spornou otázkou je odpovědnost rodičů za dítě. Rodiče je možné stíhat, ale jen velice zřídka a to, když se přímo prokáže zanedbání výchovy. Je samozřejmé, že rodiče, kteří vysílají své dítě krást, by být potrestáni měli, a to bezesporu

přísněji než samotné dítě. Co mají ale dělat rodiče, kteří se usilovně snaží své dítě dobře vychovávat, to se však i přes veškerou snahu rodičů připojí k problémové partě výtržníků nebo dokonce je dítě adoptované a pro takovéto sklony má genetický předpoklad? Měli by v takovém případě být rodiče trestáni za to, co provede jejich dítě? Tato otázka je podle mne velice složitá a aby se toto dalo rozhodnout, muselo by být zřejmé, nakolik chování dítěte ovlivní rodinné poměry, ve kterých vyrůstá, nakolik genetické předpoklady a nakolik společnost, ve které se pohybuje (školní třída, kamarádi.....). Nejlepší řešení této problematiky by podle mého názoru bylo posuzovat odpovědnost rodičů individuálně.

Návrhy na snížení věkové hranice trestní odpovědnosti na 14 let

Jak již bylo na začátku této podkapitoly zmíněno, významné pokusy o prosazení nižší věkové hranice trestní odpovědnosti proběhly především v posledních deseti letech. Jedním z těchto pokusů byla novela trestního zákona, jejímž spoluautorem byl poslanec ODS Ing. Radim Chytka. Vyjádření Radima Chytky k této problematice a jeho debata s veřejným ochráncem práv JUDr. Otakarem Motejlem vyšly v deníku Literární noviny dne 23. září 2003. Chytka upozornil na to, že hlavním důvodem návrhu novely zákona byl zvyšující se počet trestných činů páchaných nezletilými, upozorňuje na naprostou beztrestnost dětí při menších přestupcích, na rychlejší psychický i fyzický vývoj dětí, na problematiku odpovědnosti rodičů za dítě především v případě osvojených dětí („nezvladatelnost“ dítěte může být dána geneticky a trestat nevlastní rodiče, kteří chtěli dítěti pomoci, je absurdní). Dále Chytka zdůraznil význam trestů – je nutné, aby každý věděl, jak se chovat nesmí, a pokud to nepochopí, musí být

potrestán. Otakar Motejl oproti tomu zdůraznil nutnost komplexního vnímání této problematiky a význam hranice patnácti let obecně, protože k tomuto věku se váže i ukončení povinné školní docházky a beztrestný sexuální život. Snížení hranice trestní odpovědnosti by tudíž nemohlo skončit snížením jedné číslovky. Motejl kriminalitu nezletilých považuje za globální problém, který má především sociální a pedagogický charakter a za viníky kriminality dětí považuje dospělé.

Další velmi významný pokus o snížení věkové hranice trestní odpovědnosti učinil zhruba rok a půl po Chytkovi tehdejší ministr spravedlnosti Pavel Němec. Ten se pokusil o komplexní pojetí této problematiky a kromě snížení věkové hranice trestní odpovědnosti na 14 let navrhl i vydávání občanských průkazů a beztrestný pohlavní život od stejného věku. Němec se svým návrhem přišel v době, kdy nezletilí spáchali 4 vraždy a vysoce stoupl počet loupeží spáchaných nezletilými (na 853 v předchozím roce). Zdálo se, že návrh by mohl mít relativně velkou šanci na úspěch. Němec se odvolával především na dřívější vyspělost dětí a zdůrazňoval posouzení schopnosti vnímání pachatele i v současné době, tedy, že pokud se přijde na to, že dítě si důsledky svého činu opravdu neuvědomovalo, souzeno za trestný čin samozřejmě nebude (nesplňovalo by kriteria trestného činu), stejně jako tomu je i v současnosti u pachatelů, kteří nejsou schopni vnímat nebezpečnost svého činu. V nápravných zařízeních pro nezletilé by podle Němce s dětmi měli pracovat specializovaní pracovníci z oboru pedagogiky a dětské psychologie, vnější ostrahu těchto zařízení by zajišťovala vězeňská správa. Dále Němec zdůrazňoval nedostatečnost trestů pro nezletilé.

[1,2]

Vymezení pojmů, příslušné zákony

Citace zákona:

(1) „*Dítě mladší patnácti let není trestně odpovědné.*“ (zák č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, § 89, odstavec 1)

[3]

Vzhledem k provázanosti správního a trestního práva v této problematice bude přínosné vymezení některých důležitých pojmů a zákonů, podle nichž je trestní odpovědnost mládeže upravována.

Rozdíl mezi trestným činem a přestupkem - protispolečenské jednání, přestupek se od trestných činů liší zejména tím, že stupeň nebezpečnosti přestupku pro společnost je nepatrný, a tím, že o přestupku zásadně rozhodují jiné státní orgány než soudy.

[4]

Zák. č. 218/2003 Sb.

Odpovědnost dětí a nezletilých se posuzuje podle zák. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže ze dne 25. června 2003. Tento zákon upravuje podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoně. Cílem řízení s mládeží je předcházení a zamezování páchání protiprávních činů. Tento zákon je platný pro ty, kdo ještě nepřekročili 18. rok věku. Protiprávním činem se podle tohoto zákona rozumí provinění, trestný čin nebo čin jinak

trestný, mládeží se rozumí děti mladší patnácti let a mladiství, mladistvým se rozumí ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok věku. Dítě mladší patnácti let není trestně odpovědné. Dopustí-li se dítě mladší patnácti let činu jinak trestného, může mu soud pro mládež uložit tato opatření: dohled probačního úředníka, zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče a ochrannou výchovu (ochrannou výchovu soud pro mládež uloží dítěti, které spáchalo čin, za nějž trestní zákon ve zvláštní části dovoluje uložení výjimečného trestu, a které v době spáchání činu dovršilo dvanáctý rok svého věku a je mladší patnácti let). Soudnictví ve věcech mladistvých vykonávají soudy pro mládež. Mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat nebezpečnost tohoto činu pro společnost, není za tento čin trestně odpovědný. Zánik trestnosti je v případě mládeže možný, pokud dotyčný projeví účinnou lítost nebo promlčením (obojí podle podmínek příslušného zákona). Mladistvým je možné uložit výchovná, ochranná a trestní opatření. Výchovná opatření jsou dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti, výchovná omezení a napomenutí s výstrahou. Ochranná opatření jsou ochranné léčení, zabránění věci a ochranná výchova. Trestní opatření jsou obecně prospěšné práce, peněžité opatření, peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, zákaz činnosti, vyhoštění, odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu, odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem, odnětí svobody nepodmíněné. Trestní sazby odnětí svobody stanovené v trestním zákoně se u mladistvých snižují na polovinu, přičemž horní hranice nesmí převyšovat pět let. Nepodmíněné odnětí svobody může soud pro mládež mladistvému uložit jen tehdy, jestliže by s ohledem na okolnosti případu, osobu mladistvého nebo předchozí použítá opatření uložení jiného

trestního opatření nepostačovalo k dosažení účelu tohoto zákona. V případě, že mladistvý spáchal provinění, za které trestní zákon dovoluje uložení výjimečného trestu a stupeň nebezpečnosti takového provinění pro společnost je mimořádně vysoký, může soud pro mládež uložit mladistvému odnětí svobody na pět až deset let, má-li za to, že by odnětí svobody v rozmezí uvedeném v odstavci 1 k dosažení účelu trestního opatření nepostačovalo.

[3]

Zák. č. 109/2002 Sb.

Ústavní a ochranná výchova je u nás upravena zák. č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů ze dne 5. února 2002. Účelem zařízení je zajišťovat nezletilé osobě (především od 3 do 18 let), případně zletilé osobě do 19 let náhradní výchovnou péči. Účelem školských zařízení pro preventivně výchovnou péči je předcházet vzniku a rozvoji negativních projevů chování dítěte. Těmito zařízeními jsou diagnostický ústav, dětský domov, dětský domov se školou a výchovný ústav. Základní organizační jednotkou práce s dětmi v těchto zařízeních je výchovná skupina nebo rodinná skupina. Výchovná skupina je základní organizační jednotkou v diagnostickém ústavu a ve výchovném ústavu. Rodinná skupina je základní organizační jednotkou v dětském domově a v dětském domově se školou. Diagnostické ústavy plní funkci diagnostickou, vzdělávací, terapeutickou, výchovnou, organizační a koordinační. Do dětského domova, dětského domova se školou a výchovného ústavu mohou být děti umístěny pouze diagnostickým ústavem, v jehož územním obvodu se dětský domov, dětský domov se školou nebo výchovný ústav nachází. Pobyt dítěte v diagnostickém ústavu trvá zpravidla

8 týdnů. Diagnostický ústav poskytuje po dobu nezbytně nutnou péči dětem s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou zadrženým na útěku z jiných zařízení, popřípadě z místa pobytu, přechodného ubytování nebo na útěku od osob odpovědných za výchovu a to na základě rozhodnutí soudu o předběžném opatření.

Dětský domov plní zejména funkce výchovné, vzdělávací a sociální. Účelem dětského domova je zajišťovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, které nemají závažné poruchy chování. Účelem dětského domova se školou je zajišťovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, mají-li závažné poruchy chování, nebo které pro svou přechodnou nebo trvalou duševní poruchu vyžadují výchovně léčebnou péči, nebo mají uloženou ochrannou výchovu. Do dětského domova se školou mohou být umísťovány děti zpravidla od 6 let do ukončení povinné školní docházky.

Výchovný ústav pečuje o děti starší 15 let se závažnými poruchami chování, u nichž byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova. Plní hlavně výchovné, vzdělávací a sociální funkce.

V zařízeních, ve kterých jsou umístěny děti s uloženou ochrannou výchovou, jsou používány speciální stavebně technické prostředky k zabránění útěku těchto dětí. Na základě rozhodnutí ředitele zařízení je možné v těchto zařízeních využívat i audiovizuální systémy (kontrola okolí budovy, vnitřních prostor, kam nemají děti přístup a místností určených pro zaměstnance). O využívání audiovizuální techniky musí být informovány všechny děti.

[5]

Výchovný ústav v Boleticích

Výchovný ústav v Boleticích je určen pro děti z celé republiky, které mají na svědomí ty nejtěžší trestné činy. Toto speciální oddělení pro nejtěžší dětské zločince má kapacitu 12 míst. V oknech tohoto zařízení nejsou mříže, ale bezpečnostní skla, vybavení pokojů i sociální zařízení jsou z bezpečného nerozbitného materiálu a oddělení je sledováno kamerami. Toto zařízení podléhá přísnějšímu režimu než ostatní ústavy. Na oddělení je spousta bezpečnostních opatření včetně laserových alarmů a kamer . Je to první zařízení tohoto typu u nás.

[6]

4.2 Věková hranice trestní odpovědnosti v ČR v minulosti

Pro snížení současné věkové hranice trestní odpovědnosti na 14 let mluví i zkušenost, kterou máme z historie, protože před rokem 1950 u nás byla věková hranice trestní odpovědnosti stanovena právě na tento věk.

Za císaře Josefa I. bylo vyhlášeno Nové útrpné a hrdelní právo (1708). Mladý věk se považoval za polehčující okolnost.

Za vlády Marie Terezie se trestní právo řídilo trestním zákoníkem vydaným v roce 1768 a ten pro mladistvé rozlišoval 3 věkové kategorie – dětství (do sedmi let), nedospělost (do 14 let, snížená trestní odpovědnost) a mladistvý věk (do 16 let, věk pouze polehčující okolnost).

Josef II. vydal v roce 1787 zákoník o zločinech a trestech a hranice trestní odpovědnosti se tím pádem za jeho vlády posunula na 12 let. To znamená, že děti do 12 let nebyly trestně odpovědné.

V Trestním zákoně o zločinech, přečinech a přestupcích (z roku 1852) se objevila dvojí hranice trestní odpovědnosti, tj. 10 a 14 let. Ve věku do 10 let (dětství) byla vyloučena přičetnost i trestnost, nedospělost (10 – 14 let) znamenala zmenšenou trestní odpovědnost a pro mladistvé (nad 14 let) se užívalo mírnějších trestů.

V prvním Československém zákoně o trestním soudnictví nad mládeží z roku 1931 se rozlišovali nedospělí (do 14 let, nebyli trestně odpovědní) a mladiství (14 – 18 let, trestní odpovědnost byla relativní, tj. mladistvý byl trestně odpovědný jen v případě, že dosáhl i odpovídajícího stupně intelektuálního i mravního vývoje vzhledem k danému věku).

Trestní odpovědnost po roce 1950 vychází opět z trestní odpovědnosti absolutní a možná i v důsledku toho byla hranice trestní odpovědnosti zvýšena ze 14 let na 15 let.

[7]

4.3 Srovnání se zahraničím – věková hranice trestní odpovědnosti v zahraničí

Jak už bylo řečeno v úvodu, jedním z argumentů pro snížení současné věkové hranice trestní odpovědnosti v ČR je i nižší věková hranice v okolních státech. Je zřejmé, že tyto státy k nižším hodnotám této hranice také dospěly určitým vývojem a současné nižší hranice se jim zjevně osvědčily. Je tedy možné uzнат argument proti snížení současné věkové hranice, že snižování není samo o sobě řešením vysoké kriminality dětí a mládeže, ale zároveň je nutné zdůraznit, že to k řešení může výrazně přispět.

V Německu, Itálii, Rakousku, Maďarsku, Slovensku a Japonsku je hranice trestní odpovědnosti stanovena na 14 let, ve Francii je 13 let, v Nizozemí, Řecku a Kanadě 12 let, v Anglii 10 let, ve Skotsku 8 let, ve Švýcarsku dokonce 7 let a v Americe se tato hranice liší podle jednotlivých států. Anglie má navíc velice důkladně propracované výchovné programy a děti jsou tam statisticky nejkratší dobu umístěny v dětských domovech.

Na druhou stranu v Dánsku, Švédsku, Norsku a Finsku je hranice trestní odpovědnosti stejná jako u nás – tj. 15 let, ve Španělsku a Portugalsku to je 16 let a v Belgii dokonce 18 let.

Ve státech s vyšší hranicí trestní odpovědnosti se s mladistvými jedná podobně jako s dospělými pachateli, pouze jim jsou ukládány kratší tresty apod.

[1, 8, 9, 10]

5. Zneužívání výše současné věkové hranice nezletilými

Nejčastějším prohřeškem nezletilých jsou krádeže (vloupávání do automobilů, prodejen, chat, garáží). Odcizovány jsou nejčastěji peníze, potraviny, alkohol, cigarety. Častěji než u dospělých zlodějů se objevuje okrádání příbuzných, především rodičů. Další protiprávní činností páchanou nezletilými je držení omamných látek, poškozování cizí věci, výtržnictví.

Nezletilí velice často protiprávní činnost provádí v různých partách, které jsou stále mobilnější a pohybují se i mimo okruh svého bydliště. Obecně se trestná činnost nezletilých vyskytuje spíše ve velkých městech (díky anonymitě), na venkově se projevuje v podstatně menším rozsahu. Nezletilí se těchto přestupků a trestných činů dopouští zejména ve škole, její blízkosti a blízkosti svého bydliště. Motivem těchto krádeží obvykle bývá touha rychle přijít k penězům, která vychází z touhy po luxusním zboží, vyrovnání se vrstevníkům z lepších sociálních poměrů atd. Častou předzvěstí problémů se zákonem je záškoláctví, toulání se, útěky z domova.

Vliv na trestnou činnost dětí má především závadové prostředí v rodinách (negativní vzor rodičů a sourozenců, nezáměr rodičů o dítě a jeho trávení volného času, přílišná pracovní zaneprázdněnost rodičů, nízká sociální úroveň rodiny), negativní vliv part (nedostatečná zájmová činnost, malý vliv rodiny, absence citů v rodině), alkohol (kromě výtržnictví však jeho vliv není příliš významný), gamblerství.....

[11]

5.1 Příklady zneužívání současné věkové hranice nezletilými

Nejčastějším způsobem zneužívání výše současné věkové hranice nezletilými jsou drobné krádeže. Tuto protiprávní činnost může dítě vyvíjet z vlastní vůle nebo na „radu“ někoho jiného.

Pouliční party či dokonce rodiny, mající problémy se zákonem, často vysílají své nejmladší členy krást, protože vědí, že pokud budou dopadeni, nic se jim nestane. Někteří zastánci současné věkové hranice trestní odpovědnosti argumentují tím, že snížení této hranice problém nevyřeší, pouze budou na „loupežné výlety“ vysílány mladší děti. Ano, to je sice svým způsobem pravda, ale toto opatření by alespoň vyloučilo dost početnou skupinu dětí z beztrestného okrádání ostatních. Je možné, že parta nebo rodina by v případě snížení věkové hranice trestní odpovědnosti třeba na 14 let vyslala krást mladší (třeba dvanáctileté) dítě. V tom případě by se situace vůbec nezměnila. I za současné situace, kdy by hlavní aktér krádeže byl starší (třeba čtrnáctiletý) sourozenec tohoto dítěte, je pravděpodobné, že svého mladšího sourozence nebo kamaráda by stejně vzal na lup s sebou, aby se mohl zaučit. Druhou variantou by pro tuto rodinu nebo partu bylo to, že mladšího člena by už neměli, tudíž ten, kdo by se vydal krást, by už mohl být za krádež potrestán. Tato úvaha, kterou jsem uvedla se vztahovala na případy, kdy je dítě k protizákonné činnosti naváděno. Dítě se ovšem může nepoctivě obohacovat i čistě ze své vlastní vůle. V tomto případě by čtrnáctileté dítě buď muselo přestat krást a nebo by mohlo být za protiprávní činnost souzeno. Z mého pohledu se tedy situace jeví tak, že snížením věkové hranice trestní odpovědnosti na 14 let by situace buď zůstala neměnná nebo se zlepšila. Dále uvádím výrok Ing. Radima Chytky (navrhovatel snížení věkové hranice trestní odpovědnosti na 14 let) na toto téma: *„Vzteky a pocit bezmocnosti jsou*

nejčastější pocity řidiče stojícího před svým vykradeným autem. A pokud nejsou věci pojištěné, neobtěžuje se okradený ani hlášením na policii, vždyť pachatele stejně nechytanou... Tak špatní však naši ochránci pořádku zase nejsou. Při činu již bylo dopadeno mnoho mladistvých a na policejní stanici se přiznali i k dalším krádežím. Pokud však nedovršili věkovou hranici 15 let, byli okamžitě bez potrestání propuštěni. Jedna povedená dvojice dokonce následně vykradla policejní auto stojící před služebnou. Policejní statistika neustále vykazuje nárůst násilné kriminality dětí, včetně úmyslného ublížení na zdraví. Jak mají například učitelé zvládnout šikanu na školách, když si s tím neví rady ani policie? Přitom nepotrestaná šikana může být odrazovým můstkem do světa zločinu. Zároveň si musíme přiznat, že existují rodiny, kde děti od svých rodičů slyší: "Běž krást, tobě se nemůže nic stát." Sociální pracovnice v obcích mají zdokumentováno, kolik takových rodičů čeká celý den doma v alkoholickém opojení na lup svých nezletilých dětí, který podstatně vylepší jejich prapodivný příjem. U nás ale bohužel, na rozdíl od jiných zemí (Švýcarsko 7 let, Skotsko 8 let, Anglie 10 let), je hranicí trestní odpovědnosti věk 15 let.“

[1]

Děti kradou stále častěji

„Čím více se kriminalistům daří odhalovat trestnou činnost mládeže, tím děsivější skutečnosti o chování školáků a studentů získávají. Už nejsou žádnou výjimkou takové případy, kdy děti způsobí statisícové škody. Ve Zlíně přednedávnem teprve devítiletý kluk s o rok starším komplicem provedli sérii vloupání za téměř čtvrt milionu korun.“

[12]

5.2 Zneužívání výše současné věkové hranice nezletilými v trestním právu

Jak již bylo zmíněno, dětská kriminalita v posledních letech zaznamenala výrazný nárůst. Nejde už jen o drobné krádeže, kdy pouliční partičky vysílají své nejmladší příslušníky krást, protože ti za to nemohou být potrestáni. V posledních letech se projevila především naprosto neočekávaná a zarážející dětská brutalita. Vzhledem k tomu, aby bylo možno co nepřesněji vystihnout podstatu těchto činů, rozhodla jsem se uvést přímo novinové články vztahující se k dětské kriminalitě.

Nezletilý kluk zbil spolužáka

„Na třináctiletého spolužáka zaútočil ve zlínské základní škole o rok starší chlapec. Hlavou mu vyrazil dva přední zuby. Chlapec, kterému bude teprve za čtyři měsíce patnáct let, už v lednu přepadl osmdesátiletou stařenku a ukradl jí kabelku s 1700 korunami. "Nezletilý útočník zřejmě vědomě využívá své beztrestnosti. Kvůli jeho věku totiž policisté případ po přešetření odložili," uvedl mluvčí zlínské policie Ivo Mitáček.“

[13]

Policie: Stařenku ubodalo šest chlapců

„Na ubodání jednaosmdesátileté ženy z Olešnice na Rychnovsku se podílelo dalších pět chlapců, tvrdí policie. Nejmladšímu z vrahů je podle vyšetřovatelů jedenáct let. Původně se k činu přiznal dvanáctiletý chovanec dětského domova...

I když policisté pětici dětí čin prokáží, neskončí kvůli jejich věku vyšetřování návrhem na podání obžaloby ...".

O dalším osudu chlapců i tak bude rozhodovat soud, který je může umístit do výchovného ústavu. Tam ale zůstanou nejdéle do osmnácti let. Dvanáctiletý podezřelý, kterého policie chytila jako prvního, je zatím na uzavřeném oddělení psychiatrické léčebny.“

[14]

Další uvedený článek se vztahuje k plánu na útěk nezletilých z Boletického ústavu:

„Chlapci si naplánovali, že přepadnou noční službu. Dva měli zabouchat na dveře střeženého pokoje, ve kterém spali, a předstírat, že chtějí na toaletu. Vtom by na vychovatele zezadu skočil třetí chovanec a utáhnul mu strunu kolem krku. Podle nepotvrzených informací měli mít u sebe i pláněk útěku a po opuštění ústavu prý chtěli páchat další trestnou činnost.“

[15]

Gang lupičů řídil čtrnáctiletý hoch

„Začátkem prázdnin přepadla v Ostravě parta pěti mladíků 81letou ženu. Povalili ji, vláčeli po zemi a vytrhli jí kabelku. Podobných útoků mohli mít podle policie na svědomí i sedmnáct. Gang řídil 14letý chlapec, který utekl z polepšovny. Kvůli věku ho nelze poslat před soud.“

Když potřebovali peníze, vyhlédli si člověka, nad kterým měli převahu - starou ženu, dítě nebo opilce.

Skoro všichni už mají nějaké delikty za sebou, skoro všichni prošli ústavní výchovou. Útočili nejméně ve dvou. Dvakrát použili nůž, ale nikoho vážně nezranili. Obětem brali především mobilní telefony, peníze, zlaté šperky.

Policie jim zatím prokázala deset loupežných přepadení, podezírá je však ještě z dalších sedmi dosud neobjasněných případů.

[16]

Chlapec z dětského domova zbil vychovatelku (23. dubna 2007 13:15)

„Policie vyšetřuje útok na vychovatelku z dětského domova v Jablonném v Podjěštědí. Šedesátiletou ženu údajně zbil a shodil ze schodů jeden z chlapců. Skončila v nemocnici. Kriminalisté útok potvrdili, ale s ohledem na věk podezřelého nemohou k případu uvést podrobnosti.

Vychovatelka leží na chirurgii v nemocnici v České Lípě. Po přijetí si stěžovala na bolesti hlavy.

"Provádíme vyšetření, díky nimž se dozvíme, jak je její úraz vážný. V bezprostředním ohrožení života pacientka není. Nemá zlomeniny, je ale hodně potlučená," řekl mluvčí nemocnice Petr Pokorný.

K incidentu došlo v neděli v dětském domově. Vyjádření jeho ředitele se nepodařilo získat.

"Nepatří mezi zařízení, kde by žili děti a mladiství s velkými výchovnými problémy nebo s kriminální minulostí," řekl ředitel nedalekého Dětského domova se školou a Výchovného ústavu v Chrastavě Zdeněk Pelda.

"Napadení v Jablonném mě překvapilo, v domově jsou tam takzvané hodné děti. Obecně se však dá říci, že agresivita v posledních letech roste nejen

v 'polepšovách', jako je naše, ale také v dětských domovech a v běžných základních školách," upozornil Pelda.“

[17]

6. Důvody pro a proti snížení současné věkové hranice

6.1 Důvody pro snížení současné věkové hranice trestní odpovědnosti

Za hlavní důvody pro snížení současné věkové hranice trestní odpovědnosti lze považovat především:

- rychlejší fyzický i psychický vývoj dětí v posledních letech
Náš zákon je ještě z roku 1961 a je zřejmé, že v souvislosti s tímto rychlejším vývojem dětí je nutné přizpůsobovat i zákony.
- bezproblémová aplikace nižších hranic trestní odpovědnosti v okolních vyspělých státech
Nelze předpokládat, že by v Německu, Rakousku, Francii , Anglii nebo Nizozemí děti vospávaly rychleji než u nás. Všechny tyto státy mají hranice trestní odpovědnosti nižší než my a bezproblémově fungují.
- samotné jednání nezletilých dětí, jejich využívání naprosté beztrestnosti při drobných přestupcích
Z jednání nezletilých, kdy mnoho z nich na policii přizná, že daný protiprávní čin spáchali proto, že si byli vědomi své beztrestnosti, je zřejmé, že takto staré dítě už opravdu naprosto přesně ví, co dělá.

Za další důvod pro snížení této věkové hranice trestní odpovědnosti považuji vyvrácení argumentu proti snížení této hranice. Tímto argumentem je to, že by byly trestány děti, které by si závažnost a trestnost svého činu ani zcela neuvědomovaly. Tento argument je podle mého názoru naprosto nepřesvědčivý, protože průměrné čtrnáctileté dítě už ví, co je správné a co ne a dokonce už si i uvědomuje proč. Pokud by to dotyčné dítě nevědělo, jeho čin by nenaplňoval

znaky trestnosti a za čin by samozřejmě odsouzeno nebylo. To samé by mělo platit v případě, že by dítě daný čin spáchalo neúmyslně nebo z nedbalosti. V tomto případě též souhlasím s tím, že širší důsledky svého jednání, které dítě opravdu nezamýšlelo a ke kterým došlo třeba pouze nešťastnou shodou okolností, si dítě opravdu neuvědomí. Trestat dítě, které něco způsobilo neúmyslně by bylo opravdu zcestné a naprosto by se minulo účinkem.

Dále si myslím, že třeba v konkrétním případě snížení věkové hranice trestní odpovědnosti na 14 let, o které se u nás průběžně jedná, je argument nízké rozhodovací schopnosti dětí také značně pochybný. Schopnost samostatného rozhodování je dle mého názoru spíše individuální záležitost a nepředpokládám, že by čtrnáctileté děti měly výrazně horší schopnost samostatného rozhodování než patnáctileté. Určitě je možné nalézt dospělé ve středním věku, kteří jsou mnohem více nerozhodní a ovlivnitelní okolím než mnohé čtrnáctileté děti.

Dále uvádím vyjádření Miroslavy Němcové k návrhu zákona na snížení věkové hranice trestní odpovědnosti na 14 let z roku 2003: „*Hlasovala jsem, aby tento návrh zákona byl postoupen do druhého čtení. Existují minimálně tři důvody, proč si myslím, že věková hranice trestní odpovědnosti měla být snížena z dosavadních 15ti na 14 let. První důvod je ten, že děti dnes dospívají dříve než před 40ti lety, tedy v době, kdy platný trestní kodex vznikl. Druhým důvodem je, že v posledních letech dochází k výraznému nárůstu kriminality mládeže, a to právě i díky tomu, že mladí lidé jsou si vědomi, že za své činy nenesou trestní odpovědnost. Třetím důvodem je praxe řady zemí Evropské unie, kde je trestní odpovědnost stanovena nižší věkovou hranicí než je 15 let. Znamená to tedy, že pokud by došlo ke snížení této věkové hranice, budeme následovat trend, kterým*

se většina zemí snaží čelit tomuto složitému problému a kde se hranice trestní odpovědnosti mládeže pohybuje od 12ti do 15ti let. “

[18]

Pavel Němec své snahy snížit věkovou hranici trestní odpovědnosti na 14 let vysvětlil takto: „*Poukazovat při dnešní vyspělosti a rychlejším dospívání dětí na to, že 14leté dítě je ještě nezralé a plně si neuvědomuje následky svého chování je nepřesvědčivým argumentem, zejména představíme-li si na základě konkrétních případů, jak takové dítě jde plánovaně po zralé úvaze přepadnout starou babičku a brutálně na ni zaútočit. Je fakt, že dnešní děti dospívají dříve, než tomu bylo před desítkami let a jsou vyspělejší a jsou schopny si tudíž uvědomit, že dělají něco špatného a jaké následky takové jednání přináší. Je tedy v tomto případě více než legitimní reagovat na volání veřejnosti a snížit hranici trestní odpovědnosti na 14 let, jak odpovídá vývoji společnosti a jejím potřebám a je nepochybně i v souladu s evropskými zvyklostmi. “*

[19]

Petr Fejfar se k návrhu na snížení věkové hranice trestní odpovědnosti vyjádřil takto:

„*Zhruba před dvěma lety probíhala anketa mezi novináři, možná, že někteří z vás jste byli také osloveni. Oni se alespoň mě ptali, jaký mám názor na případné snížení trestné odpovědnosti z 15 na 14 let. Tehdy jsem k tomu měl spíše odmítavý názor, ale když jsem se nad tím zamyslel, tak jsem hned jednomu z těch novinářů řekl: Dobře, o tom by se možná dalo uvažovat, jsou tady nějaké věcné argumenty, které hovoří pro toto snížení, ale byl bych rád, kdyby to bylo vyváženo nejenom povinnostmi, nejenom trestní sankcí pro mladé delikventy, ale také právy.*

Chci říct, že v tomto ohledu vlastně vítám současné snížení trestní odpovědnosti na 14 let, protože ono je vyváženo také právy. Prosím, abychom nebyli tak úzkoprsí, abychom nevycházeli pouze z toho, že jediným právem, které mladým dáváme, je právo na sex nebo dokonce právo na sexuální obtěžování, ale myslím si, že tato tendence měla pokračovat, že toto je první věc a že bychom měli uvažovat o tom, že pokud skutečně ve 14 letech mladý člověk dokáže rozeznat skutkovou podstatu trestného činu nebo nebezpečnost svého jednání a chování, měli bychom mu dát další práva.

Vím, že o tom byla diskuse, že tato diskuse bude pokračovat a můj názor v této věci je, že jsem pro snížení trestní odpovědnosti a další věci z toho vyplývající. “

[19]

6.2 Důvody proti snížení současné věkové hranice trestní odpovědnosti

Za hlavní argumenty proti snížení současné věkové hranice trestní odpovědnosti je možné považovat:

- souvislost této věkové hranice s dalšími věkovými limity

Změna pouze jedné číslovky v zákoně byla hlavním nedostatkem, který byl vytýkán některým návrhům na snížení hranice trestní odpovědnosti. Je totiž nutný komplexní pohled na celou záležitost. K patnácti letům se váže nejen trestní odpovědnost, ale i konec povinné školní docházky, beztrestný sexuální život a vydávání občanských průkazů. Pokud by se hranice trestní odpovědnosti snížila, nabízelo by se i snížení těchto dalších omezení. Přitom je ovšem nutné zvážit, co by s sebou mohly tyto změny přinést. Jestli by např. bylo možné očekávat větší nárůst nechtěných těhotenství atd.

- spíše než tresty by se společnost měla zabývat prevencí

Odpůrci snížení hranice trestní odpovědnosti kladou důraz především na dobré rodinné vztahy, péči o dítě, zájmové aktivity dětí a systém nápravných zařízení (co nejlepší a nejohleduplnější zacházení s dětmi v ústavech). Důraz na tyto hodnoty se ovšem nijak nevyklučuje se snížením věkové hranice trestní odpovědnosti.

- nezletilý nechápe širší důsledek svého jednání, tj. pochopí, že může ublížit někomu sobě blízkému, ale už úplně nechápe důsledky toho, co způsobí, když ublíží někomu cizímu

Při udělování trestů je brán v úvahu i psychický stav pachatele a průměrně psychicky vyvinuté dítě v tomto věku by si tyto důsledky podle mého názoru už uvědomovat mělo. Samozřejmě je možné, že se najde takto staré dítě, které si důsledky takového jednání neuvědomí, ale odhalit toto

už by podle mého názoru mělo spadat do kompetence soudního psychologa. Argument, že si nezletilí plně neuvědomují širší důsledky svého jednání, mi přijde věrohodný pouze v případě neúmyslných přestupků a trestných činů (pokud dítě při nebezpečné hře zraní spolužáka, důsledek svého neopatrného jednání si předem asi opravdu neuvědomilo, pokud toto dítě na spolužáka zaútočí nožem a pobodá ho, rozhodně ho zranil úmyslně a to, že spolužák bude zraněn, dopředu věděl).

Milan Špaček svůj názor na snižování věkové hranice trestní odpovědnosti vyjádřil takto: „*Jestliže budeme vytvářet podmínky, aby v ústavách sociální péče a v dětských domovech bylo co nejméně dětí, aby děti byly doma a mohly žít v normálních zdravých rodinách, tak tím budeme bojovat proti kriminalitě dětí a mládeže mnohem úspěšněji, než tím, že je budeme od 14 let trestat, podle mého soudu. Já se pohybuje v oblasti péče o ohrožené a postižené děti už skoro 25 let, tak vím, že ty děti - jak tady zaznělo - dospívají předčasně, jsou schopny rozhodovat. Já vám říkám - nedospívají, a nejsou schopny rozhodovat. Sociální dospělost v současné době v našich klimatických podmínkách se dosahuje až kolem jednadvacátého roku. Před měsícem byla studie; v Americe existuje společnost, která se věnuje výzkumu mozku. A ti přišli na to, že skutečná rozhodovací možnost sama o sobě, tzn. kognitivní funkce se u člověka dokončují zhruba kolem pětadvacátého roku věku. Ty děti, které páchají trestné činy, se tak nerozhodují k páchání trestných činů proto, že by si byly vědomy toho, že páchají trestný čin. Čili my když je trestáme, tak se setkáváme s tím, že ty děti nechápou, za co jsou trestány. Dostávají se do prostředí, kde se naučí to, co se ještě neučily. A vychází z nich potom skutečně kvalifikovaní a profesionální zločinci, kteří svoje vlastní konání berou jako způsob svého přežití. Oni to nevnímají jako trestný čin.*

Když navštívíte vězení, tak je plno nevinných lidí v něm. Jenom málo lidí přijde, a řekne, ano, já jsem se něčím provinil.“

[19]

Alena Venhodová se k otázce věkové hranice trestní odpovědnosti vyjádřila takto:., *Je známo, že hranice 15 let je v naší kultuře již tradičně uznávána jako významný mezník období lidského a sociálního dozrání, a to jak z hlediska sociologického, tak z hlediska somato-psychologického. Je s tím spojeno kromě získávání občanského průkazu a určitých práv i ukončení základní povinné školní docházky, rozhodování o volbě povolání. Je to takové období, kdy člověk se skutečně staví na vlastní nohy a rozhoduje se, jak dál do života. Vzhledem k těmto okolnostem a mj. i vzhledem k tomu, že do 15 let je dítě sociálně nesamostatným jedincem, závislým na rodině a na určitém společenství, bez možnosti samostatné obživy a jiných práv, a lze říci, že i z hlediska legalizace pohlavního života je tato věková hranice logická. Myslím, že jejím snížením bychom toto tradiční a zdůvodnitelné pojetí silně narušili. Lze předpokládat, že toto by s sebou neslo řadu negativních jevů, jako je nárůst dětské prostituce, více nežádoucích těhotenství v nezralém věku, komplikace výchovy v základním školství a v rodinách, které hlavně nesou tíhu sociální odpovědnosti a výchovy mladých lidí.“*

[19]

7. Přehled možných řešení

Jak již bylo řečeno, snížení kriminality naší mládeže není otázka jedné změny v zákoně. Snížení věkové hranice trestní odpovědnosti samo o sobě tudíž rozhodně není řešením dětské kriminality. Přesto se domnívám, že součástí boje proti kriminalitě mládeže snížení této hranice rozhodně je. Dále by bylo velice přínosné zrevidovat systém nápravných zařízení. Dle dostupných zdrojů jsou v naší republice zařízení, která jsou kvalitní a dobře střežená, ale je jich opravdu velice málo. Tato zařízení navíc slouží pouze pro nejtěžší dětské zločince. V republice je ovšem mnohem více nezletilých, kteří jsou nebezpeční a páchají trestnou činnost, za kterou by měli být potrestáni. Pokud ovšem tyto děti nespáchají čin, za který by jim měl být uložen přímo výjimečný trest, bývají zařazeny do ústavů, ze kterých jim útěk nečiní větší problém.

Dalším velice přínosným opatřením by bylo zavést výuku trestního práva už na základních školách. Odpůrci snížení hranice trestní odpovědnosti argumentují především tím, že děti mladší patnácti let si neuvědomují, že dělají něco špatného, že páchají přestupek nebo trestný čin. Já si myslím, že čtrnáctileté děti by měly vědět, že krást se nemá a dokonce nesmí, že mlátit spolužáky i ostatní či na ně útočit nožem se prostě nemá. Pokud někteří odborníci tvrdí, že takto staré děti si tyto základní skutečnosti neuvědomují, neměli by se snažit danou situaci spíše řešit než konstatovat, že si těchto skutečností nejsou nezletilí vědomi? Pokud si nezletilí opravdu neuvědomují, že krást se nemá, že napadat, mlátit a útočit na lidi se také nesmí, neměl by to těmto dětem někdo říct? Konstatovat, že děti si tyto základní skutečnosti neuvědomují a brát to jako fakt, ze kterého vyplývá, že tedy občas někoho přepadnou a zmlátí, mi opravdu jako šťastné řešení nepřijde.

Dalším opatřením směřujícím ke snížení dětské kriminality by mělo být lepší ošetření odpovědnost rodičů za děti. Jak už bylo řečeno, je tato problematika velice sporná. Já se domnívám, že by bylo nejlepší odpovědnost rodičů za dítě posuzovat individuálně, možná by bylo vhodné tuto odpovědnost diferencovat podle věku dítěte. Je zřejmé, že na osmileté dítě mají rodiče podstatně větší vliv než na čtrnáctileté.

Dalším řešením podle početné skupiny odborníků je hranici trestní odpovědnosti nechat na současných 15 letech a na nezletilé se snažit působit výchovně. K tomuto řešení se já osobně nepřikláním. S co nejlepší péčí o děti v rodině i v ústavech sice souhlasím, ale obávám se, že jako jediné opatření to nepostačí. Dalším možným řešením by bylo zavést dvojí hranici trestní odpovědnosti.

8. Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo pokusit se odpovědět na otázku, zda věkovou hranici trestní odpovědnosti snížit, či nikoli. Snižování věkové hranice trestní odpovědnosti je dlouholetým předmětem sporů našich zákonodárců i odborníků, v současné době je tato problematika velice často diskutována. Už vzhledem k těmto skutečnostem bylo zřejmé, že na tuto otázku neexistuje univerzální jednoduchá odpověď. V této práci jsem se zaměřila hlavně na argumenty odpůrců i příznivců snižování věkové hranice trestní odpovědnosti. Příznivci snižování argumentují především tím, že děti v současné době vyspívají dříve, nižšími věkovými hranicemi trestní odpovědnosti v mnoha okolních státech a jednáním dětí, kdy nezletilí využívají své beztrestnosti. Zastánci současné věkové hranice trestní odpovědnosti argumentují především souvislostí této věkové hranice s dalšími věkovými limity, nižší schopností samostatného rozhodování dětí, kladou důraz na péči o děti a zájmové aktivity. Dále jsem uvedla mnoho příkladů, jak děti své beztrestnosti využívají a pokusila se co nejpřehledněji shrnout zákony, které s touto problematikou souvisí. Mimo jiné jsem se pokusila přiblížit dva nejvýznamnější návrhy na snížení věkové hranice trestní odpovědnosti.

Po prostudování této problematiky se musím přiklonit ke snížení věkové hranice trestní odpovědnosti. Hlavním důvodem, který mě vede k tomuto závěru, je to, že jen jeden argument obou uvedených stran mi přijde naprosto pádný a nevyvratitelný. Tímto argumentem je samotné jednání nezletilých. Myslím si, že svým jednáním sami nezletilí dokazují, že vědí, co dělají a některé obzvláště závažné činy těchto dětí a permanentní záměrné zneužívání beztrestnosti nemohou zůstat nepotrestány, i když jejich pachateli jsou, jak jsem úmyslně

uvedla, děti. Myslím si, že pokud je někdo schopen takového počínání a činů, musí za ně nést následky a být potrestán. Umístit je do osmnácti let do ústavu, ze kterého často utečou, nepovažuji za dostatečný trest. K tomuto závěru jsem došla i proto, že většina argumentů zastánců současné hranice trestní odpovědnosti mi přijde vyvratitelná nebo se se snížením věkové hranice trestní odpovědnosti nevylučující.

Přestože jsem se přiklonila ke snížení věkové hranice trestní odpovědnosti, za řešení kriminality nezletilých to samo o sobě rozhodně nepovažuji. Toto opatření bude mít význam jedině v případě, že půjde ruku v ruce s dalšími opatřeními. Myslím, že věnovat dětem potřebnou péči je samozřejmě také nezbytně nutné stejně jako rozvíjení zájmových aktivit dětí. Dalšími opatřeními, která je nutné připojit, je důkladnější ošetření odpovědnosti rodičů za jejich děti (podle mého názoru nejlépe individuálně), výuka trestního práva už na základních školách a také zlepšení systému nápravných zařízení. Tato zařízení by nezletilé měla co nejméně negativně ovlivňovat. Zároveň je ale nutné i ochránit společnost před útoky těchto dětí, pokud jsou nebezpečné. Ke snížení agresivity dětí by mohlo vést i méně násilí v televizi. Výsledkem mé bakalářské práce tedy je, že snížení věkové hranice trestní odpovědnosti úzce souvisí s nutností dalších opatření, ale v otázce toho, zda ji snížit, nebo ne, se musím především vzhledem k vzrůstající agresivitě a kriminalitě dětí přiklonit ke snižování této hranice.

9. Seznam literatury

[1] *Snížení hranice trestní odpovědnosti na 14 let.* [cit. 2008-01-16].

URL: <<http://www.rchytka.cz/clanek.aspx?id=64>>

[2] *Dětská kriminalita a její řešení.* [cit. 2008-02-24].

URL: <http://www.rozhlas.cz/cro6/stop/_zprava/133176>

[3] *Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže.* [cit. 2008-02-20].

URL: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=218&PC_8411_l=218/2003&PC_8411_ps=10#10821>

[4] *Přestupek.* [cit. 2008-02-20].

URL: <<http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/86302-prestupek>>

[5] *Zákon č. 109/2002Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních.* [cit. 2008-02-20].

URL: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=109&PC_8411_l=109/2002&PC_8411_ps=10#10821>

[6] *V pasťáku chystali chovanci vraždu vychovatele.* [cit. 2008-03-12].

URL: <http://www.natia.cz/print_cz.aspx?pageid=4>

[7] *Mladiství jako speciální skupina.* [cit. 2008-04-05].

URL: <<http://tisk.juristic.cz/35609/tisk/old>>

[8] *Mladí pachatelé trestných činů v evropském kontextu.* [cit. 2008-04-05].

URL: <<http://www.unesco-kromeriz.cz/sbornik2000/kyr.htm>>

[9] *Japonsko snížilo trestní odpovědnost.* [cit. 2008-04-05].

URL: <http://www.japonsko.tnet.cz/zpravy_2000.htm>

[10] *O snížení hranice trestní odpovědnosti se diskutuje řadu let.* [cit. 2008-04-05].

URL: <http://www.ceskenoviny.cz/domov/vlada/index_view.php?id=287639>

[11] *O trestné činnosti páchané mladistvými a nedospělci.* [cit. 2008-03-12].

URL: <<http://www.mvcr.cz/casopisy/policista/9810/mladez2.html>>

[12] *Děti kradou stále častěji.* [cit. 2008-04-05].

URL: <http://zpravy.idnes.cz/deti-kradou-stale-casteji-0yp-/krimi.asp?c=A010727_102319_zlin_cernakr_kot>

[13] *Nezletilý kluk zbil spolužáka.* [cit. 2008-04-05].

URL: <http://zpravy.idnes.cz/nezletily-kluk-zbil-spoluzaka-dzg-/krimi.asp?c=A010423_174728_zlin_cernakr_boh>

[14] *Stařenku ubodalo šest chlapců.* [cit. 2008-04-05].

URL: <http://zpravy.idnes.cz/policie-starenku-ubodalo-sest-chlapcu-dxu-/krimi.asp?c=A040831_100445_krimi_mad>

[15] *Malí násilníci z Boletic chtěli zabít vychovatele.* [cit. 2008-04-05].

URL: <http://zpravy.idnes.cz/krimi.asp?r=krimi&c=A060106_095542_krimi_mr>

[16] *Gang lupičů řídil čtrnáctiletý hoch.* [cit. 2008-04-05].

URL: <http://zpravy.idnes.cz/gang-lupicu-ridil-ctrnactiletý-hoch-dbl-/krimi.asp?c=A030709_123011_krimi_jpl>

[17] *Chlapec z dětského domova zbil vychovatelku.* [cit. 2008-04-05].

URL: <http://zpravy.idnes.cz/chlapec-z-detskeho-domova-zbil-vychovatelku-fmi-/krimi.asp?c=A070423_131543_krimi_cen>

[18] *Miroslava Němcová.* [cit. 2008-02-24].

URL: <<http://www.ods.cz/vysocina/clanky.php?clanek=14>>

[19] *Stenozáznam.* [cit. 2008-02-20].

URL: <<http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasovani?action=steno&O=5&IS=3340&T=244>>

10. Příloha

Dotazník:

Počet respondentů = 20

1. otázka: Souhlasíte se snížením věkové hranice trestní odpovědnosti?

- ano
- ne

2. otázka: Jaké k tomu máte hlavní důvody?

3. otázka: Pokud jste pro snížení, jakou výši věkové hranice trestní odpovědnosti navrhuje?

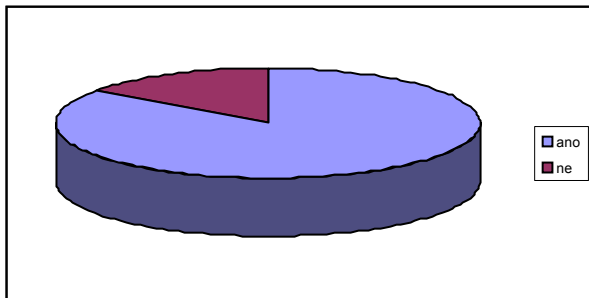
4. otázka: Měli by být rodiče trestně odpovědní za své nezletilé dítě?

- ano
- ne
- za určitých podmínek - jakých

Výsledky dotazníku:

1. otázka: Souhlasíte se snížením věkové hranice trestní odpovědnosti?

- ano (odpovědělo 17 respondentů)
- ne (odpověděli 3 respondenti)

2. otázka: Jaké k tomu máte hlavní důvody?

Nejčastěji uvedené důvody pro snížení:

- děti své beztrestnosti využívají
- děti v současné době dříve vyspívají
- děti vědí, co dělají
- když někdo něco provede, zaslouží si trest, i když jde o dítě
- a další.....

Nejčastěji uvedené důvody proti snížení:

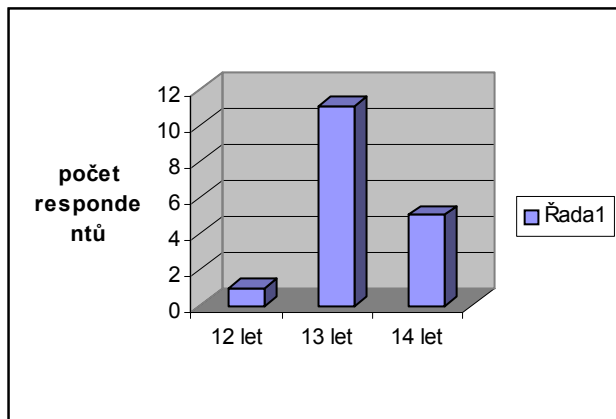
- děti si nebezpečnost svých činů neuvědomují
- když dítě něco provede, je za to často (prostřednictvím špatné výchovy) odpovědný rodič, dítě si důsledky neuvědomuje

3. otázka: Pokud jste pro snížení, jakou výši věkové hranice trestní odpovědnosti navrhuje?

12 let – 1 respondent

13 let - 9 respondentů

14 let – 7 respondentů

4. otázka: Měli by být rodiče trestně odpovědni za své nezletilé dítě?

- ano (13 respondentů)
- ne (2 respondenti)
- za určitých podmínek – jakých (5 respondentů)

